

2019-09-17

RUN/348/2019

Ert dnr: Ku2019/0550/KO

Kerstin Örbo
Regional utveckling
Tfn: 0725370930
E-post: kerstin.orbo@regionjh.se

Kulturdepartementet
ku.remissvar@regeringskansliet.se

Remissyttrande Demokratins skattkammare - Förslag till en nationell biblioteksstrategi

Region Jämtland Härjedalen har getts möjlighet att yttra sig över förslaget till en nationell biblioteksstrategi och lämnar följande yttrande.

Bakgrund

Bibliotekslagen (2013:801) med portalparagrafen – *bibliotek för alla* och målet – *ett demokratiskt samhälle stärkt av litteratur, kunskap och bildning*, är utgångspunkt för förslaget till en nationell biblioteksstrategi. Strategin definierar sex arbetsområden – biblioteken som samhällets öppna rum, läsning, lärande, forskning, nya nationella digitala bibliotekstjänster och en gemensam infrastruktur, som utmynnar i sex reformförslag. Förslaget har föregåtts av ett antal rapporter och filmer samt under våren 2018 ett antal dialogseminarier där synpunkter på utkastet till nationell biblioteksstrategi diskuterats.

Sammanfattande överväganden

Region Jämtland Härjedalen ställer sig positiv till en nationell biblioteksstrategi med delrapporter och utredningar som ökar kunskapen om bibliotekens uppdrag och roll. Region Jämtland Härjedalen ställer sig positiv till delar av utredningens förslag. Kring vissa delar av förslagen lämnas ytterligare synpunkter.

Övergripande synpunkter

Region Jämtland Härjedalen ser positivt på att bibliotekens roll som mötesplats för alla tydliggörs och att en mer tydligt uttalad roll vad gäller att främja och utveckla demokratin betonas. De förstärkta reformerna för minoritets- och mångspråk, en tydlig satsning på skolbiblioteken och gemensamma digitala tjänster är angelägna. Däremot saknas en framåtsyftande skrivning kring nya arbetsätt och metoder för att utveckla bibliotekens uppdrag och verksamhet. Det saknas en prioritering och framförallt finansiering av reformförslagen. I reformförslagen betonas behovet av mätbarhet och utveckling av statistik och uppföljning. Mätbarhet är viktigt, men får inte ta resurser från en redan pressad verksamhet. En viktig aspekt är också den kvalitativa uppföljningen kontra den kvantitativa. I förslaget lyfts på flera ställen vikten av samverkan. Att regional biblioteksverksamhet sedan länge ingår i kultursamverkansmodellen och där samverkar med både nationell och

kommunal nivå ges litet utrymme, likaså vikten av samverkan mellan de olika nationella aktörerna.

Synpunkter på reformförslagen

1: Stärkta skolbibliotek

Reformförslaget har två delar. Dels att inrätta ett nationellt kunskapscenter för skolbiblioteksfrågor, dels att stärka medieförsörjningen och öka tillgången till e-medier. Region Jämtland Härjedalen ser att ett kunskapscenter kan fylla en viktig funktion, men att det måste finnas en mottagare i kommunerna. I många kommuner saknas bemannade skolbibliotek helt och i andra fungerar folkbiblioteken som skolbibliotek utan vare sig uppdrag eller särskilt avdelade resurser. En tydlig struktur för det kommunala ansvaret för skolbibliotek är en förutsättning och finansieringsprincipen måste följas. En första åtgärd måste vara att utforma och finansiera lokala och flexibla lösningar för alla elever. En genom statlig satsning ökad tillgång till e-medier är mycket bra, men behöver kombineras med en ökad tillgång till utbildade bibliotekariéer med kompetens och ansvar för litteraturförmedling och lässtimulans. Det saknas koppling till det omfattande arbete utifrån det vidgade textbegreppet som pågår på både folk- och skolbiblioteken. Barn och unga är en av bibliotekens i bibliotekslagen prioriterade målgrupper och likvärdiga insatser i hela landet är angelägna.

2: Stärkta bibliotek för nationella minoriteter och urfolk

Region Jämtland Härjedalen ser positivt på förslaget om att statligt finansierade nationella uppdrag ges till Judiska biblioteket, Finlandsinstitutets bibliotek, Nordkalottbiblioteket och Samernas bibliotek. Likaså på förslaget om att göra en utredning om att skapa ett resursbibliotek för romani. De nationella minoriteterna är i bibliotekslagen prioriterade grupper och genom detta skapas bättre förutsättningar för jämlik biblioteksservice i kommunerna. För de regioner och kommuner som ligger i traditionellt samiskt område, Sápmi/Saepmie, är detta en mycket viktig satsning.

3: Stärkt mångspråkig biblioteksverksamhet

Att den nationella mångspråkiga lånecentralen förstärks ser Region Jämtland Härjedalen som en nödvändig satsning som förstärker bibliotekens möjlighet till stöd och service till en av de prioriterade grupperna. Glädjande är också att förslaget lyfter vikten av att ta tillvara den lokala kompetensen och att samverka mellan det lokala, det regionala och det nationella är nödvändig.

4: Stärkta nationella digitala bibliotekstjänster

Stärkta nationella digitala bibliotekstjänster är angeläget och efterlängtat och skulle skapa en jämlik tillgång till media och information i hela landet. I förslaget föreslås att en ny digital plattform med tjänster som stödjer läsfrämjande, forskning och studier tas fram. Att ta ett samlat nationellt ansvar för tillgången till e-böcker, ljudböcker, Litteraturbanken (digitaliserad äldre svensk litteratur) och andra digitala tjänster, ser Region Jämtland Härjedalen positivt på. Däremot anser regionen inte att den föreslagna massdigitaliseringen av Kungliga Bibliotekets material skall prioriteras.

5: Stärkt nationell struktur för kompetensutveckling inom biblioteksväsendet

Förslaget skissar en samlad nationell struktur för kontinuerlig kompetensutveckling för bibliotekarieprofessionen i form av tex specialistkompetens och utökad biblioteksledarkompetens. Det skulle innehålla campusförlagda utbildningar, webbutbildningar och även arbetsplatsbaserad utbildning. Ansvaret skulle ligga på både nationell och regional nivå i samordning. Man föreslår att ett oberoende fortbildningsinstitut kopplat till någon av de högskolor som idag utbildar i informations- och informationsvetenskap inrättas. Region Jämtland Härjedalen ser positivt på att behovet av kompetensutveckling inom biblioteken tas på allvar. Regionerna har utifrån bibliotekslagen ansvar för att främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet i kommunerna och har lång erfarenhet och stor kunskap om lokala behov och förutsättningar. Detta måste beaktas så att satsningarna gör störst nytta för de biblioteksanställda oavsett var i landet de verkar. I förslaget ligger fokus på bibliotekarieprofessionen. Dagens och framtidens bibliotek behöver många olika kompetenser för att utveckla verksamheten utifrån medborgarnas behov. Fortbildningen behöver även handla om verksamhetsutveckling, inte enbart utveckling av bibliotekarieprofessionen.

6: Stärkt nationell biblioteksmyndighet

Det behövs en nationell biblioteksmyndighet med ett tydligt uppdrag och rimliga resurser. I förslaget saknas tydlighet kring hur Kungliga biblioteket med drift- och utvecklingsansvar för nationella bibliotekstjänster ska förhålla sig till rollen och funktionen som övergripande myndighet för det samlade biblioteksväsendet. Samverkan mellan de statliga myndigheter som på olika sätt hanterar biblioteksfrågor behöver utvecklas och roller och ansvarsområden förtydligas. Den nationella nivån ska underlätta och stödja, inte styra den verksamhet som kommunerna ansvarar för och finansierar. Bibliotekens lokala och regionala roll för att skapa samhällsnytta är central. En allt för långtgående nationell styrning och likriktning skulle inte gagna de kommunala biblioteksverksamheterna och är inte förenlig med det kommunala självstyret.

Konsekvenser för regionen och kommunerna

Den nationella biblioteksstrategin förväntas ge goda effekter, framförallt gällande bibliotekens roll som mötesplats för alla och en mer tydligt uttalad roll vad gäller att främja och utveckla demokratin. Förstärkta reformer för minoritets- och mångspråk och en satsning på skolbiblioteken kan och bör få stor betydelse för de kommunala biblioteken, likaså gemensamma digitala tjänster. Konsekvenserna för den regionala biblioteksverksamheten är svårare att överblicka och beroende av hur de olika frågorna, framförallt fortbildning, hanteras på nationell nivå. De regionala biblioteksverksamheternas uppdrag regleras i bibliotekslagen och lyder även den under den kommunala självstyrelsen. Detta behöver bevakas så att de kommunala verksamheterna får det stöd de behöver för att utveckla verksamhet och kvalitet.

REGION JÄMTLAND HÄRJEDALEN

Elise Ryder Wikén
Ordförande regionala
utvecklingsnämnden

Anders Byström
Regional utvecklingsdirektör